

ГУМАНІТАРНІ ТА СУСПІЛЬНІ НАУКИ

УДК 376-053.4-056.264(045)

Андєл Ю.І.

студентка педагогічного факультету,
Мукачівський державний університет

Чекан О.І.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти,
Мукачівський державний університетРОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ГІМНАСТИКИ ЩОДО
ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ ДОШКІЛЬНИКІВ З ПОРУШЕННЯМ
МОВЛЕННЯ

Розглянуто основні поняття «артикуляційна гімнастика», «артикуляція» та визначено чинники застосування вправ для розвитку органів артикуляції дітей дошкільного віку. Запропоновано перелік традиційних артикуляційних вправ для розвитку органів артикуляції, а також форми проведення артикуляційної гімнастики.

Ключові слова: артикуляційна гімнастика, формулювання звуковимови, розвиток мовлення.

The basic concepts of "articulation gymnastics", "articulation" are considered and the factors of application of exercises for the development of articulation organs of preschool children are determined. A list of traditional articulation exercises for the development of articulation organs, as well as forms of articulation gymnastics is proposed.

Key words: articulation gymnastics, formulation of sound pronunciation, speech development.

З кожним роком соціум установлює все більш високі вимоги до психофізичного розвитку не тільки дорослих, але й дітей: невпинно зростає обсяг знань, які потрібно їм засвоїти. Для того, щоб допомогти дітям впоратися зі складними завданнями, що на них очікують, потрібно піклуватися про своєчасне і повноцінне формування в них мовлення. Це – основна умова успішного виховання та навчання.

Мова – це діяльність, яка здійснюється при узгодженому функціонуванні головного мозку та інших відділів нервової системи. У здійсненні мовної функції беруть участь слуховий, зоровий, руховий та кінестетичний аналізатори.

Однією з причин порушення звуковимови в дітей може бути недостатня рухливість органів мовлення: язика, губ, щелеп та м'якого піднебіння. Порушення рухливості цих органів (малорухливість) тягне за собою нечітку, гугняву (з носовим відтінком), шепеляву, нечітку вимову різних звуків. Саме тому важливе місце на шляху розвитку правильного мовлення повинна займати артикуляційна гімнастика.

Процес розвитку артикуляційної моторики займає одне з головних місць у логопедичній роботі з формування правильної звуковимови. Він включає в себе: вироблення у дитини повноцінних рухів органів мовленнєвого апарату, формування вміння переходити від простих артикуляційних рухів до складних, які будуть використовуватися в подальшому для правильної вимови звуків. Займаючись з дитиною розвитком та вдосконаленням артикуляційної моторики, слід використовувати різні логопедичні ігрові прийоми. Додатковим мотиваційним і контролюючим елементом повинні служити відповідні логопедичні наочні посібники, наприклад фотознімки дітей, які виконують аналогічні вправи.

Проблему розвитку артикуляційної моторики з метою розвитку мовлення, профілактики порушень звуковимови розробляли такі вчені, як С. Крилова, Т. Ткаченко, М. Фомічова. М. Бернштейном розроблена теорія організації рухів і віднесено мовлення до вищого рівня організації рухів. також цим ученим визначені етапи виконання довільного руху, які необхідно враховувати при корекційній роботі з різними формами мовленнєвої патології, яка характеризується порушенням довільних моторних актів.

Мета статті – визначити поняття «артикуляція», «артикуляційна гімнастика» та розкрити значення артикуляційної гімнастики в роботі з дітьми дошкільного віку.

Мовлення дитини дошкільного віку формується у спілкуванні з дорослими, тому необхідно, щоб мова дорослих була зразком для дітей. Будь-яке порушення мови в тій чи тій мірі може відбитися на діяльності та поведінці дитини. Діти, які погано розмовляють, починають усвідомлювати свій недолік, стають мовчазними, сором'язливими, нерішучими, замикаються в собі. Особливо важливе значення має правильна, чітка вимова дітьми звуків і слів у період навчання грамоти, оскільки письмове мовлення формується на основі усного, і недоліки усного мовлення можуть привести до неуспішності.

Дитина дошкільного віку засвоює мовлення в певній послідовності в міру дозрівання нервово-м'язового апарату. Вона народжується з готовими до функціонування органами артикуляції, але проходить досить тривалий період, перш ніж зможе освоїти фонетику рідної мови.

Для розвитку звукової сторони мови має величезне значення розвиток рухливих м'язів артикуляційної моторики: губ, язика, нижньої щелепи, м'якого піднебіння.

У даний час зростає число дітей, які мають те чи те порушення мовлення. Основним засобом для розвитку мовленнєвої моторики є артикуляційна гімнастика.

Артикуляція – діяльність органів мови (губ, язика, м'якого піднебіння, голосових складок), що необхідна для проголошення окремих звуків мови та їх комплексів. Артикуляційна гімнастика – це вправи для розвитку органів артикуляції (язика, губ, а також нижньої щелепи), що відповідають за правильну звуковимову. Для того, щоб дитина навчилася добре вимовляти найскладніші звуки, повинні бути гнучкими і сильними язик і губи, довго утримуватися в одному положенні і здійснювати багаторазові переходи від руху до руху. Усі ці навички дитина дошкільного віку може отримати завдяки артикуляційній гімнастиці.

Метою артикуляційної гімнастики є відпрацювання правильних, чітких рухів органів мовлення, що необхідні для правильної вимови звуків.

Вправами для розвитку органів артикуляції необхідно займатися з кількох причин: по-перше, своєчасні заняття даною гімнастикою дозволять дітям самостійно навчитися правильно і чітко говорити; по-друге, діти, у яких спостерігаються порушення звуковимови, швидше долають ці мовленнєві дефекти завдяки даним вправам, і коли заняття будуть проводитися з логопедом, м'язи вже будуть підготовлені (також артикуляційна гімнастика допоможе тим дітям, у яких правильна, але млява звуковимова); по-третє, вправи для розвитку органів артикуляції дозволяють і дітям, і дорослим правильно навчитися говорити.

Артикуляційна гімнастика включає вправи як для тренування рухливості органів, відпрацювання певних положень губ, язика, правильної вимови всіх звуків, так і для кожного звуку тієї або тієї групи. Вправи повинні бути цілеспрямованими: важливі не їх кількість, а відповідність правильній артикуляції звуків з урахуванням конкретного порушення звуковимови в дитини.

При підборі вправ для артикуляційної гімнастики слід передбачати ті рухи і положення органів артикуляційного апарату, у результаті яких

утворюються звуки. Усю систему артикуляційної гімнастики можна поділити на два види вправ: статичні і динамічні з образними назвами. Статичні вправи («Лопаточка», «Пташенята», «Чашка», «Голочка», «Стрілка», «Трубочка») спрямовані на утримання артикуляційної пози протягом 6-10 секунд. Динамічні вправи («Конячка», «Грибок», «Гойдалки», «Смачне варення», «Змійка», «Годинник», «Маятник», «Котушка», «Маляр») вимагають ритмічного повторення 6-8 разів рухів, координації.

Як зацікавити та мотивувати дитину до виконання артикуляційних вправ? Часто дітям набридає щоденно одноманітно робити артикуляційну гімнастику перед дзеркалом. Та ще й буває важко всадити їх хоч на хвилину та зосередити під час виконання завдань. Підготувати дитину до оволодіння правильною звуковимовою допоможуть спеціальні логопедичні артикуляційні вправи. Вони необхідні для засвоєння та закріплення певних положень губ і язика, які є різними, в залежності від вимови того чи іншого звуку. Виконувати артикуляційні вправи потрібно систематично, лише тоді можна досягнути бажаного результату.

Основні правила артикуляційної гімнастики:

1. Заняття має проводитись щоденно протягом 10-15 хвилин.
2. Кожну вправу необхідно повторити 5-10 разів.
3. Наприкінці кожної вправи органи мовленнєвого апарату повинні повернутись у вихідне положення, а потім - у стан спокою.
4. Кожну вправу слід виконувати повільно, чітко, ритмічно, рахуючи подумки (за необхідності дорослий може рахувати вголос).
5. Використовуючи дзеркало, потрібно слідкувати за тим, щоб у дитини працювали лише ті м'язи, які тренуються у даній вправі. Шия та плечі не повинні напружуватись.
6. Під час виконання вправ можна використовувати свою долонь та долоню дитини для імітації рухів язика.
7. Артикуляційна гімнастика не повинна набридати дитині та спричиняти її перевтому.

Перед початком занять з логопедом з постановки звуків, а також перед виконанням артикуляційної гімнастики обов'язково слід познайомити дитину з будовою мовленнєвих органів, які знаходяться в її ротику. Мовленнєвий (або артикуляційний) апарат, за допомогою якого ми розмовляємо, складається з трьох відділів.

1. Дихальні м'язи. Важливо пам'ятати, що для правильного мовлення необхідне діафрагмальне (черевне) дихання. Логопеди рекомендують дихати «животиком». Якщо дитина дихає за допомогою грудного відділу,

це завжди утруднює мовлення. Сформувати мовленнєве дихання допоможуть дихальні вправи.

2. Голосові зв'язки. Вони розміщені у глотці. Вібрація голосових зв'язок створює звук голосу, необхідний для вимови голосних та дзвінких приголосних звуків.
3. Власне органи мовлення. Вони розміщені у роті. До основних органів мовлення належать: язик, губи, зуби, нижня щелепа, альвеоли (горбики за верхніми зубами), тверде піднебіння, м'яке піднебіння, маленький язичок.

Головним органом мовлення є язик. Під час виконання артикуляційних вправ для язика обов'язково слідкуйте за тим, щоб м'язи обличчя дитини були розслабленими, губи не округлювалися і не загорталися всередину рота, рухався тільки язик, а нижня щелепа залишалась нерухомою. До виконання артикуляційних вправ слід поставитись із усією серйозністю. Адже для того, щоб дитина навчилась правильно вимовляти звуки рідної мови, часто буває достатньо старанно та регулярно проводити артикуляційну гімнастику, а також звертати увагу дитини на правильну вимову звука, тобто показувати його правильну артикуляцію.

Отже, артикуляційна гімнастика – це вправи для розвитку органів артикуляції (язика, губ, а також нижньої щелепи), що відповідають за правильну звуковимову. Метою її виконання є відпрацювання правильних, чітких рухів органів мовлення, що необхідні для правильної вимови звуків. Артикуляційна гімнастика подається дітям у вигляді як казок, так і віршів, загадок, лічилок, образних ілюстрацій, слайдів. Заняття стає цікавим, захоплюючим, емоційним. Дитина не помічає, що її навчають. І таким чином розвиток артикуляційної моторики протікає активніше, швидше, а подолання труднощів проходить легше.

Серед перспектив подальшого дослідження даної проблеми слід окреслити специфіку використання артикуляційної гімнастики в роботі з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ткаченко Т.А. Щоденник вихователя логопедичної групи / Т.А. Ткаченко. – М. : ГНОМ, 2004.
2. Крилова С.В. Дидактична гра як засіб розвитку мовних і немовних процесів у дітей з ЗНМ старшого дошкільного віку / С.В. Крилова // Логопедія. – 2004. – № 4.

3. Рібцун Ю.В. Інноваційний підхід до організації та проведення артикуляційної гімнастики в логопедичній групі / Ю.В. Рібцун // Дошкільна освіта. – 2011. – № 3 (33).
4. Режим доступу: <http://logoclub.com.ua/>

УДК378.147.091.33-027.22:[37.001.3-051:331.546](045)

Андрєєва Д.-М.Б.
магістрантка II курсу,
спеціальності «СО (Мова і література (англійська))»,
Мукачівський державний університет
Теличко Н.В.
доктор педагогічних наук, професор,
Мукачівський державний університет

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто принципи формування готовності майбутніх учителів до професійної діяльності в процесі педагогічної практики. Розкрито роль педагогічної практики як засобу для формування готовності майбутніх вчителів.

Ключові слова: педагогічна практика, професійна діяльність, майбутні вчителі, формування.

The article describes the principles of forming the readiness of future teachers for professional activity in the process of pedagogical practice. The role of pedagogical practice as a means for forming the readiness of future teachers is revealed.

Key words: pedagogical practice, professional activity, future teachers, formation.

Проблема якісної освіти та підготовки сучасного вчителя іноземної мови одна із найактуальніших в наш час. Саме на вчителя іноземної мови лягає відповідальність не тільки навчити учнів мови, а ще й привити їм любов до предмета і допомогти збагнути радість від можливостей спілкування.

Педагогічна практика є невід'ємною частиною навчальної діяльності майбутнього вчителя, метою якої є поглиблення теоретичних знань, розвиток

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>